

Ziemeļu upespērlenes aizsardzības programma

Kopš 1992. gada pie
Latvijas Dabas fonda
<http://www.ldf.lv>
pastāvēja projekts "Pērlgliemene",
kuru vadīja Dr. M.Šternbergs.
Pērļu ekoloģiju pētīja V. Bernards.

1999. gadā Dānijas Vides aizsardzības
aģentūra finansēja sugu aizsardzības
plānu sagatavošanu, ziemeļu
upespērlene bija pirmā
bezmugurkaulnieku suga, kurai
sagatavoja sugas aizsardzības plānu:
[http://www.varam.gov.lv/cad/Latviski/
SuguBiotopuProj/Perlene/Default.html](http://www.varam.gov.lv/cad/Latviski/SuguBiotopuProj/Perlene/Default.html)
[http://www.varam.gov.lv/cad/English/
SpeciesHabitatsProj/PearlMussel.html](http://www.varam.gov.lv/cad/English/SpeciesHabitatsProj/PearlMussel.html)

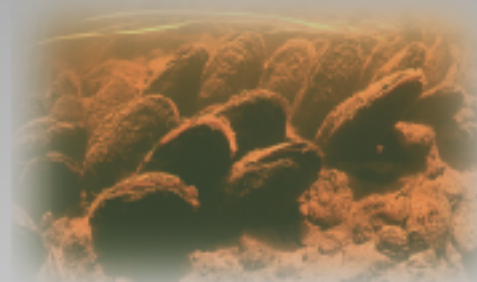
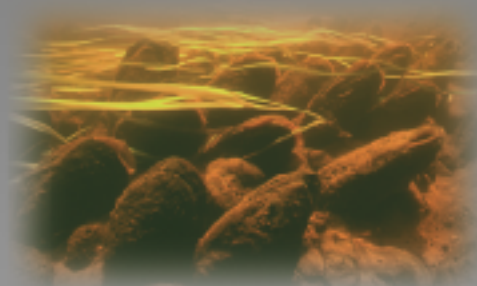
Kopš 1999. gada pērļu pētījumos
iesaistījušies Latvijas Malakologu
biedrība
<http://gliemji.daba.lv/>

Laikā no 2001. līdz 2003. gadam
projektus finansē Latvijas Vides
aizsardzības fonds
<http://www.lvaf.gov.lv/>

Ziemeļu upespērlenes aizsardzības programmu
atbalstījuši: Valmieras Reģionālā vides pārvalde,
Lielrīgas Reģionālā vides pārvalde,
Gaujas nacionālais parks, Kārļu zivjaudzētava,
Vides filmu studija, Ziemeļvidzemes biosfēras
rezervāts, valsts akciju sabiedrība
"Latvijas Valsts meži".

Buklets sagatavots ar Latvijas
Vides aizsardzības fonda atbalstu.

Teksta autori:
Mudīte Rudzīte
Māris Rudzītis

Fotogrāfiju autori:
Willem Kolvoort
Markus Moll
Mudīte Rudzīte
Valdis Pilāts
Dainis Ozols

Izdevniecība:
SIA "Gandrs"

Vāka foto: Willem Kolvoort

Upju gliemeņu izdzīvošana

*Latviešu valodā gliemenes sauktas arī par
kaušiem, bet vācu un angļu valodā tās
sauc par Najaden. Sengrieķu mitoloģijā
par najādām sauca dievības - ūdeņu
nimfas.*

*Mūsdienās upes vairs nav tik tīras, kādas
tās bija pirms simt un vairāk ne kā simt
gadiem, tādēļ gliemenes, kuras
pielāgojušās dzīvei tikai ļoti tīrā ūdenī,
pakāpeniski izmirst.*

*Simt gadu dziļa miera un harmonijas
upes straumē, kur saules stari
iespiežas cauri ūdens virsmai
rāmajā zemūdens pasaulē.
Ļoti neparasta dzīvības forma.*

Cilvēkus pie upes parasti vilina vēlme
peldēties, maksķerēt, vēžot vai vienkārši
pastaigāties gar skaistu upes krastu.

Bet ne visi zina, cik dažādas un neparastas
dzīvās radības mīt upē. Lielākās un
vieglāk ieraugāmās ir upju gliemenes jeb
t.s. divvāku gliemji. Latvijas upēs
sastopamas 6 sugu gliemenes un vairākas
sīkgliemeņu sugas. Visintriģējošākās ir
ziemeļu upespērlenes *Margaritifera*
margaritifera, kurās vēl pirms 200 gadiem
varēja atrast pērles, taču tagad tas vairs
nav iespējams, jo gliemeņu palicis pārāk
maz, lai vispār pastāvētu varbūtība pērlei
rasties. 17. un 18. gadsimtā pērles ieguva
lielā skaitā ar neprasmīgām un
neprofesionālām metodēm - pērļu
meklētāji grieza gliemenes vaļā ar nazi,
lai pārliecinātos, vai tajās nav pērļu.
Gliemenes gāja bojā lielā skaitā,
jo gan Zviedrijas karalim Kārlim XI,
gan Krievijas cālim Pēterim I bija pērļu
inspektori, kas bija atbildīgi par pērļu
iegūvi un nogādāšanu galmā. Tagadējās
Vācijas, Austrijas un Čehijas teritorijās
tajā laikā bijuši profesionāli un prasmīgi
pērļu meklētāji. Tie bijuši meistari,
kas ar speciālu instrumentu palīdzību
pratuši pavērt gliemenes vākus,
nenodarot tai nekādu bojājumu, un
gliemēni dzīvu ielaist atpakaļ upē.
Savukārt t.s. pērļu laupītājiem,
kas grieza gliemenes vaļā ar nazi,
draudēja sods - labās rokas
plaukstu nociņšana.

Augsts starptautiskās aizsardzības statuss
ir arī biežajai jeb upes perlamutrenei
Unio crassus, tā ir pērleņi līdzīga
gliemene. Šī suga ir sarūkušas stadijā,
Latvijas lielākajās upēs tā vēl sastopama
lielā skaitā, taču daudzās mazākajās upēs,
kuru baseinu teritorijā ir daudz
lauksaimniecības zemes, perlamutrenes
gandrīz iznīkušas. Daugavā to skaits
ievērojami samazinājies, daudziem
straujtecju posmiem paliekot zem
spēkstaciju uzpludinājumiem.